
A francia nyelv tanítása

Az Értékközvetítő és Képességfejlesztő Programban II. rész

SZ. TÓTH GYULA

*A Correspondances középfaladó programban – miként azt már korábban jeleztük – több tevékenységterület szerepel. Mindegyikkel itt nem foglalkozunk, közülük csupán egyet ragadunk ki, s ez az irodalomtanítás. Tesszük ezt azért, mert az idegennyelv-tanításban e terület – helye, szerepe – nem kellően tisztázott, pedig fontos kultúrákötvetítő.**

Az irodalomtanítás

Irodalomtanítás a nyelvórán?

Tudjuk, hogy az idegennyelv-pedagógiában vita tárgyát képezi az irodalomtanítás szükségessége és célszerűsége a nyelvórán. Mi a haszna ebben a nyelvtanulónak? – hangzik gyakran a kérdés. De féltik az irodalmat maguk az irodalmat oktatók is. És mondjuk ki: az idegen nyelvet tanítók látószögébe az irodalom nem is esik bele. Pedig „hajdanában” – többek között – Győri János (Tankönyvkiadó, 1964) nyelvkönyvében szép számmal lehetett találni értékes irodalmi szemelvényeket is. Később a kezdő csoportok a IV. osztályos könyvre (dr. Szalontay Károlyné munkája, 1972-ben) és a haladó csoportok III. osztályos könyve (dr. Magyar Miklós munkája, 1974-ben) érdemel ebből a szempontból említést. Igaz, ezek a könyvek is a nyelvet nagyobb óraszámokban tanuló középiskolák felsőbb évfolyamos diákjai számára készültek. A kisiskolások nyelvtanítása-tanulása felé hazánkban – az eleinte szórványosan megjelenő próbálkozásokon kívül – csak a nyolcvanas évek második felében fordult a figyelem.

Irodalomtanítás középfaladó szinten

Az irodalomtanításnak – mint önálló tevékenységosztálynak – nincs kezdő-alapozó előzménye. A kezdő programban irodalmi témák nem jelennek meg, de az olvasás, az írás és a civilizációs ismeretek tanulása során a tanuló mégis sok irodalmi vonatkozású ismerettel találkozhat. Az ilyen jellegű ismeretek a 3. sz. *Feladatgyűjtemény*, illetve az *Olvasás és különösen az Írás-helyesírás* munkafüzet tartalmazza: verseket, meséket, regényrészleteket, idézeteket, írók, költők és művek nevét, illetve címét, évszámokat.

A kezdő program pedagógiai céljai és ajánlott módszerei nyomán ezek egy részét – olvasás, az írás, a szövegértés-reprodukálás szintjén – feldolgozták a tanulók: sok fogalomelvet, címet, kb. négy-hat verset ismernek kívülről, bizonyos számú verstani fogalmat is megtanultak, s ismereteiket évszámokhoz, korokhoz tudják kötni. A mondókákat, dalokat mimetikus, dramatikus és bábjáték formájában jelenítették meg. Ha a kezdő szakasz befejezésekor – az útmutatóban is javasolt módszertani szándék szerinti – ismeretredezés sikeres volt, akkor azt mondhatjuk, hogy megnyitottuk az utat az irodalomtanítás számára. Az mindenestre tény, hogy a középfaladó szint irodalmi ismeretanyagának – széles témakört érintve, számos ponton – „megvan” az előzménye.

A tanulmány első részét a 11-12. számunkban közöltük

A középhaladó program – a tanulók nyelvi, gondolkodási képességeire, befogadói attitűdjére építve – úgymond a tematikus irodalomtanításhoz kíván segítséget – lehetőséget, eszközt – adni. A tematikusság jelenti a témák, a műfajok, a szövegek bővítését, következésképpen színesebb, gazdagabb, árnyaltabb kifejezőskformákat teremtve, bővül a szókincs. A szöveggel való nyelvi-metodikai-gondolati síkon történő foglalkozás javítja az olvasás minőségét (technikailag és ízlésben), gyorsabbá teszi a szótárazást (és rádöbben a tanulót annak elkerülhetetlen szükségességére, hasznára, s talán: szépségére is). Ez a munka – reményeink szerint – az irodalom felé „fordítja” a tanulót: alakítja a befogadói szerepet, az olvasó-elemző-összehasonlító szokásokat és képességeket. Ebben az életkorban a bontakozó személyiség nemcsak a gyermekirodalmat kéri, hanem a „feinőt” is. Az irodalmi munkafüzzettel ennek az igénynek kívánunk eleget tenni. Ezen a szinten a gyermeknek – és a tanárnak is – be kell érnie az anyagok részleges megismerésével: a részletekkel, s később – remélhetőleg – megújuló vonzalommal és a teljesebb, mélyebb elemzés-megértés szintjén visszatérhet a műhöz vagy az újabb művekhez.

A francia civilizáció – benne az irodalom – értékei építik az önismeretet: eszközt jelentenek a magyar fiatal számára önmaga és a világ felfedezésére, önmaga és a világ gazdagítására, s ezáltal kísérletet tehet az emberiség különböző összetételű, érdekeltségű tarkaságában a békesség és az együttéléshez szükséges harmónia megteremtésére.

Az irodalmi anyag feldolgozása során el akarjuk érni, hogy a tanuló:

- a) megtanuljon olvasni: különböző műfajokat, korszakokat, stílusokat; szöveget elemezni: formailag, tartalmilag; magyarra fordítani; összehasonlítani műveket, francia és magyar vonatkozásban is véleményt összegezni, tapasztalatot szerezni és feldolgozni;
- b) elsajátítsa az írásbeli kifejezőeszközöket különböző műfajokban (elemzés, műfordítás, cikk, recenzió, vers stb.), valamint a szóbeli kifejezőeszközöket (véleményalkotás, beszámolás, vita, kérdés), s végül
- c) ki tudja önmagát fejezni.

Az irodalom tananyaga, a feldolgozás értelmezése és a felhasználható taneszköz

A megtanítandó és gyakorolandó tevékenységeket és ismereteket – az egyes haladási szakaszokban részletesen felsorolva – a tanterv Bevezetés az irodalomtanításba fejezete tartalmazza. Az összegyűjtött szemelvényanyag a költészet, a próza, a dráma területéről közöl részleteket. A tanítás célja a francia irodalom és nyelv megismertetése a képzés mindhárom résztvevőjével: a diákkal, a tanárral és a diák segítőjével, elsősorban a szülővel. A kiválasztás szempontjait az „életkori sajátosságok”, a pedagógiai cél, az üzenet, az anyagfeldolgozás mélysége stb. határozza meg. Az egyes anyagok jellege a résztvevők mindegyikének szól, ám az egyes témák feldolgozásának módját, jellegét, alaposságát mindig a téma főszereplőjének, vagyis a tanárnak, vagy a címzettnek, azaz a tanulónak az igényei kell, hogy megszabják. Az anyag tagolása minden esetben három szempont szerint történik: a) a szöveg feldolgozása az elsődleges (részleteit lásd alább); b) utána a szöveg megértéséhez szükséges szövegen kívüli ismeretek sorra vétele következik; végül c) a mindenkori magyar befogadó szempontjainak érvényesítése, melynek során például a magyar irodalom történetének, a magyar stílusnak, fordítási gyakorlatoknak, fogalmazásnak stb. van fontos szerepük. Ebben az esetben a tanár dolga a konkrét feladat viszonyítása az összes többi lehetséges feldolgozási és elemzési módhoz.

A tanítás tárgya a francia civilizáció és ezen belül a francia irodalom. A tanítás során a következő szempontok érvényesítendőek:

– A definíciót egyszerűen és világosan kell megadni (stilisztikai, stratégiai, szubsztantív, nyelvi-nyelvészeti stb. szempontok szerint).

– A diákok értelmi, befogadói szintjétől függően következik ezután (elvontabban, tudományosabban, anekdotikusan, politikusan-ideologikusan stb.) a szövegen kívüli szempontok feldolgozása, amit irodalomelméletileg összevontan „écriture”-nek nevezünk (írói életrajz, társadalmi viszonyok az adott irodalomban, történelmi események, irodalmi irányzatok és stílusjegyek, az író-költő egyéni sajátosságai stb.).

– A harmadik szempont a „lecture”, a befogadás három szintje: a szórakoztató olvasás; a tanulás és az értékelés; a szintézis, a tudományos elemzés.

Az Irodalom munkafüzet négy fejezetből áll: költészet, próza, dráma, mellékletek.

A költészet fejezet nyolc verset (köztük magyar verseket franciául és néhány francia vers magyar műfordítását), a próza fejezet tizenkét regényrészletet, a dráma fejezet hat színműrészletet tartalmaz. A melléklet az eszmei áramlatokat, korokat összefoglaló táblázatot, az elemzéshez szükséges szakkifejezések szótárát foglalja magában.

A művek elrendezése kronológiai sorrendben történt. Nem irodalomtörténetet akarunk tanítani: szöveghez, műfajokhoz és gondolatokhoz kívánjuk juttatni a tanulókat.

A szavak, lexikai egységek száma: kb. 1500, ebből

– a produktivitás szintjén kb. 600,

– a ráismerés szintjén kb. 800.

Integrációs lehetőségek, az irodalmi anyag feldolgozásához kapcsolódó főbb a) tevékenységek és b) taneszközök:

a)

Olvasás-szövegfeldolgozás

Írás

Beszédfejlesztés

Civilizációs ismeretek tanítása

Daltanítás

b)

Munkafüzet

Munkafüzet

Munkafüzet

Szöveggyűjtemény

francia nyelvű irodalmi művek

magyar fordítások.

A tanítás tervezése az egyes évfolyamokban, a haladási szakaszokban. Az irodalmi anyaggal:

– az 1. haladási szakaszban néha (félévenként 1-2 téma);

– a 2. haladási szakaszban többször (havonta 1-1 téma);

– a 3. haladási szakaszban heti /2 heti rendszerességgel (1-1 téma) foglalkozunk.

Az éves tervezőmunkát a tanár végzi a tanulók fejlettségi szintje, illetve az adott tanítási feltételek és a tevékenységek koordinálásának figyelembevételével.

A kívülről megtanulandó versek, szövegek:

a) minden versből legalább egy versszak vagy részlet; valamint legalább három teljes vers tudása;

b) próza: valamennyi szöveg tartalma vagy rövid részlet;

c) dráma: valamennyi szöveg tartalma vagy rövid részlet.

Hogyan tanítjuk az irodalmat?

Az irodalmi tananyag feldolgozása elsősorban a munkafüzet feladatain, valamint az önművelési tevékenységeken keresztül történik:

– néma és hangosolvasás;

– feldolgozás: előbb írásban, majd szóban;

– fordítás: magyarra, műfordítások készítése;

– felolvasás;

– reprodukálás;

– előadás, dramatikus játék;

– szövegalkotás a mű feldolgozása során nyert anyag alapján, „felelés” írásban és szóban;

– kutatás: önművelés, ismeretterjesztés.

Az irodalmi anyagok megközelítése három szinten történik:

1. A munkafüzetben található szöveg elolvasása, magyarra fordítása. Beszélgetés a szövegről, illetve a műről.

2. Elemzés:

– a szerkezet feltárása – szövegértés;

– a tartalom feltárása;

– a műfaj és

– a háttérismeretek feltárása (korról, műről, szerzőről).

3. A teljes mű megismerése: ajánlás önművelésre, tanári előadás, magyarázat.

Valamennyi szöveg feldolgozási menetét, külön-külön, nem írjuk le: a fenti lépések bármelyiknél alkalmazhatók, s a szöveghez kapcsolódó feladatsorok jó eligazítást adnak. Ismertetjük viszont a műfajonként ajánlott eljárásokat.

A versek megközelítése:

a) Az olvasói, befogadói szerep gyakorlása.

b) A költemény mint beszéd felfogása, az üzenet megfejtése.,

c) A költemény mint kommunikációs eszköz felfogása: játék a nyelvvel, azaz a megfejtendő egységek hangtani, nyelvi-nyelvtani, lexikai elemzése. Például:

– a főnevek, a jelzők, a névmások szerepe;

– „Qui parle dans le poème?” – de qui, de quoi, lieux, etc.;

– állítások, tagadások, ellentétek keresése.

d) A beszélő személy elhelyezése időben és térben. (Dans un lieu – où?, Dans un temps – quand?)

e) Alkotás: a tanuló mint olvasó saját élményei alapján, elképzelése szerint átírja a költeményt, megtartva annak szerkezetét.

Baudelaire Correspondances című versének feldolgozási lépései:

1. Szótározás, a szavak, mondatok megértése. Mit jelentenek a mondatok?

2. Mit fejeznek ki a szövegegységek, s milyen egymásutánban? Mi az, hogy Természet, mik az eleven oszlopok, mi köze az egésznek az erdőhöz meg az emberhez?

3. Mi az, hogy szimbólum, mi az, hogy egység, mik az érzéki ingerek (illatok, színek, hangok)?

4. Az egész együtt mit fejez ki? (Ils) „chantent les transports de l'esprit et des sens”.

5. Ki volt a költő, aki mindezt írta?

6. Mikor élt, milyen költészeti irányzathoz tartozott?

7. Milyen más hasonló, rokon költőket lehet említeni, például Magyarországon is?

8. Stilisztikai, verstani elemzés: alexandrínus, sormetszetek, rímek, strófák, szonett...

9. Baudelaire egyéb művei.

10. Magyar fordítások, fordítók. Baudelaire hatása a modern magyar költészetre, például a Nyugat költőire.

Leíró, elbeszélő szövegek feldolgozásának menete:

1. a szöveg globális megértése;

2. a kommunikációs helyzet meghatározása;

3. a tartalom megközelítése;

4. a struktúra mélyelemeinek feltárása;

5. a feltárt szerkezeti elemek rendezése;

6. szókincselemzés;

7. szintaktikai elemzés;

8. gondolati megközelítés: fogalmi elemzés;

9. műfaji elemzés: tényezők felsorolása, a sajátosságok összegezése;

10. fordítás készítése: előbb nyers-, majd műfordítás; az eredeti mű összevetése a (kiadott) műfordítással, a tanulói műfordítás összevetése a megjelent irodalmi fordítással;

11. háttérismeretek szerzése: az íróról, a műről, a korról, a műfajról, az eszmei és az irodalmi hatásokról;

12. összegező elemzés készítése (lehetőleg franciául): rézüméné, kritika, recenzió;

13. hasonló új mű készítése franciául.

Az egyes szakaszokon belüli lépések:

1. A szöveg globális megértése

a) önálló tanulói munka formájában:

– a kommunikációs tényezők megkeresése;

– kérdések qui? que fait-il?, quoi?, où?, quand?, comment?, pourquoi.

– az elemek bejelölése a szövegben;

– az elemek összegyűjtése: a tanulói füzetben elkészített táblázatba történő beírásuk;

b) a csoporttal közösen folytatott tanári irányítással történő beszélgetés:

– a tényezőkről: Nommez l'action. etc.;

– a tartalomról: Qui dort? Où...etc.;

- a történet (vagy részleteinek) első elmondása: önálló tanulói szövegalkotás.
- 2. A kommunikációs helyzet meghatározása
 - a) a szöveg első szintjén nem jelentkező, jelzett kapcsolódó vonatkozások megkeresése,
 - például: hiányzó személyek, üzenetek:
 - valakinek telefonálnak vagy üzennek,
 - valakitől levél jön,
 - vonatfüty = vonat, vasút;
 - b) a tényezők rögzítése táblázatban: kommunikációs séma készítése.
- 3. A szöveg teljes tartalmának megközelítése
 - kommunikációs tényezők segítségével;
 - beszélgetéssel;
 - rajzolással;
 - önálló tanulói szövegalkotás:
 - a) a történet elmondása,
 - b) beszámolás a feldolgozott ismeretanyagról.
- 4. A struktúra mélyelemeinek feltárása:
 - a) valószínűsítéssel, találgatással, kultatással
 - például: – elvonuló halottas kocsi: temető,
 - vizes sziklák: tenger? folyó?;
 - b) a teljes mű elolvasása.
- 5. A feltárt szerkezeti elemek rendezése:
 - a) a nyelvi szerkezetek sémájának elkészítése
 - Personnage – Son thème – 2è personne – Lieu – Situation
 - .
 - .
 - .
 - Qualité (jelző, tulajdonság, határozó) –
 - .
 - .
 - .
 - Connotation (második jelentés)
 - pl. les flots tranquilles: calme;
 - b) rajz készítése: a bővülő ismeretek jelzése;
 - c) beszélgetés;
 - d) rézümé készítése;
 - e) önálló tanulói szövegalkotás, az új ismeretekkel bővítve.
- 6. Szókincselemzés
 - a) szinonima, antonima, metafora, hasonlat, tulajdonnevek stb.;
 - b) a nyelvi szerkezetek leírása csoportosítva és/vagy más szempontok szerint.
- 7. Szintaktikai elemzés – szóban:
 - a) igeidők, a múlt idő fajtái:
 - például: – imparfait, passé simple helye és funkciója (miért ezt a formát alkalmazta a szerző?);
 - b) a szócsoport terjedelme, például: hány részből áll a névszói csoport?;
 - c) a jelző helye, fajtái;
 - d) integrációs gyakorlatok végzése a tanult nyelvtani ismeretek segítségével – szükség esetén írásbeli megerősítése.
- 8. Gondolati megközelítése – a fogalmak értelmezése:
 - a) beszélgetés magyarul;
 - b) a fogalmak összegyűjtése;
 - c) a fogalomnevek francia megfelelőjének megkeresése (lásd munkafüzet: *Glossaire*): fogalmi szótár készítése a tanulói füzetben.
- 9. Műfaji elemzés:
 - a terminusok megnevezése és
 - néhány mondat – definíció – franciául.

10. Fordítás készítése

- a) szóban, majd írásban: – előbb nyers, majd műfordítás;
- b) a tanulói fordítások összehasonlítása a szépirodalmi fordítással.

A beszélgetés magyarul folyik.

11. Háttérismeretek tanulása és ismertetése:

- kutatás, önművelés, ismeretterjesztés, magyarul;
- vita;
- tanulói ismertetések, dolgozatok írásban, magyarul (elemzés, recenzió, műelemzési ismeretek).

12. Összegező elemzés készítése:

- a) szóbeli szövegalkotás: monológ a tanultakról:

- a történet,
- a feldolgozott anyag elmondása;

- b) írásban: értekezés, kritika, recenzió, rezümé.

A tanult nyelvi szerkezetek alapján franciául, a téma mélyebb kifejtése magyarul történik.

Ezek a lépések – a munkafüzet feladatain keresztül – elvezetnek bennünket a mű lényegének megértéséhez. Minden műnek vannak olyan sajátos vonásai, amelyeket az ajánlott eljárásokkal nem tudunk feltárni teljesen, vagy esetlen a tanár mást kíván kiemelni. Ebben senki sem gátolja meg. Törekedjünk arra, hogy minden mű kapcsán rögzítsünk – nem túl sok – néhány jellemző gondolatot. Erre *Marcel Pagnol La gloire de mon père* című regénye nyomán megadunk néhány kulcsfogalmat, példaként:

- a gyermekkor felidézése;
- a finomság, vidámság a családban;
- nosztalgia a békés, becsületes század eleji Franciaország iránt;
- a francia emberek természetrajza:
- a) a republikánus gondolkodású,
- b) a gyengéden lázadó állami alkalmazott;
- az életvidám falu;
- a vidéki emberek élete, magatartása, hangulata;
- tréfák, az egymást tisztelő, megbecsülő emberi kapcsolatok.

A drámai művek feldolgozásának menete:

1. Ismerkedés a szöveggel, a szöveg elolvasása:

- tanári bemutatás, a tanulók követik az írott szöveget;
- tanulói néma olvasás.

2. A szövegértés ellenőrzése (a korábban leírt lépések szerint).

3. A szöveg feldolgozása:

- a) a szavak, kifejezések tanári magyarázata

- a tanulók kiírják a szótárból a szavakat és
- megtanulják azokat;

- b) a szöveg fordítása magyarra;

- c) elemző olvasás, egységek kiemelése:

- fogalmak,
- szereplők,
- cselekvések,
- érzelmek,
- okok stb.

(a tanulók hangosan elolvassák az egyes csoportokhoz tartozó nyelvi egységeket);

- d) vita – magyarul;

- e) a szöveg részekre bontása különböző szempontok szerint:

- a cselekvések kronológiai sorrendbe állítása,
- a helyszínek (helyzetek) kialakítása: ki hol mit csinál, mit mond, s kinek;
- a szereplők szövegeinek bejelölése (ceruzával történő bekarikázása a szövegben);

- f) rendszer, séma készítése – írásban:

- hely – szereplő – cselekvés – tárgyak – szöveg – jellemző viselkedés – évszámok,
- a dialógusok összeállítása írásban (szereplő-szöveg);

g) olvasópróba;

h) a játék előkészítése: mozgáspróba: a tanulók mozgás közben rögtönzik a szöveget, annak rögzítésére később kerül sor.

A drámák elemzését, konkluzióként, kössük össze a francia irodalomnak a fejezet elején felsorolt üzeneteivel. Így értelmezni – vonatkoztatni – lehet az egyes tételeket, korokat *Corneille*-re, *Sartre*-ra stb. Például a *Molière*-darabok kapcsán hívjuk fel a figyelmet arra, hogy miközben Molière nevetségessé teszi a „feltörekvő” polgárt

1. az valóban tanult, művelt akar lenni;

2. a nevetséges figurák mögött viszont kifejlődik az a polgárság, amely nagyban lendít Franciaország sorsán;

3. maga Molière is – miként később *Balzac* – mindent megtesz a társadalmi sikerért, elismertségért. És ezt mindketten „polgári módon” teszik:

– önképzéssel;

– értékes produktumok létrehozásával;

– azok, s önmaguk állandó elismertetéséért állandó harcot vívó – elbukó, s fölkelő –, megújuló tevékenységek sorozatával.

A tanulásiirányítás követelményei:

1. Az irodalomtanítás során fordítsunk különleges figyelmet a „fokozatosság elvére”. Lassan növeljük az anyag mennyiségét a haladási szakaszok folyamán. Váltogassuk a műfajok sorrendjét. Egy-egy mű feldolgozása hosszú időt igényel: térjünk vissza rá többször, a feldolgozás más-más lépéseit alkalmazva, s újabb szempontokat felállítva. Egy-egy művel addig foglalkozzunk – még visszatérően is – amíg érezzük, illetve fenn tudjuk tartani a tanulók érdeklődését.

2. A feldolgozás egy-egy szakaszán túljutva, olvastassuk el az elemzett szövegrészt, hogy a diákok – a tanult ismeretek szintézisében – együtt érezzék a részletet mint mikroegységet.

3. Ne feledkezzünk meg arról, hogy nyelvi – szóbeli és írásbeli – kifejezőeszközök nélkül semmire sem megyünk. A feldolgozás kiindulópontja mindig az olvasás, a szóbeli és az írásbeli kommunikáció fejlesztése legyen. Csak ezek megléte esetén tudunk továbblépni – háttérismeretek felhasználásával – a gondolati, a formai megközelítés szintjére.

4. Otthoni munkára olyan feladatot adjunk ki, amelynek a megoldási lépéseit ismerik a tanulók. Házi feladatként adhatunk kutatói-ismeretszerző jellegű gyakorlatokat. Ebben az esetben a téma pontos feldolgozását a következő foglalkozáson – a tanári irányítással – mindig végezzük el.

5. Egy-egy mű gondolati elemzése mindig több szempontú. Vezessük rá a tanulókat a mű lényegére, de fogadjuk el a diákok elképzeléseit is. Ne erőltessük rájuk saját felfogásunkat, dicsérjük azokat, akik bátor esetleg meghökkentő gondolatokra jutnak.

6. A feldolgozás különböző szakaszain túljutva, az egyes tevékenységek visszatéró gyakorlásával érhető el a „produktumok” létrehozása: a mű reprodukálása, a tartalom elmondása, beszélgetés vagy monológ, netán írásos alkotás a témáról.

7. Az egyes témákról készített vázlat alapján, bizonyos időszakokban – több témát összefogva, de év végén mindenképpen – végezzünk ismétlő-rendszerezést. Ekkor – a tanultak rögzítésén túl – „megemelhetünk” képességszinteket, s más szempontokat is felállíthatunk, például elkészíthető egy (vagy több) kronológiai táblázat.

8. Építsünk a tanulói önművelésre! Tervezett irányítással bízunk a tanulókra olyan feladatokat, amelyek a tanórán nem kerültek (nem kerülhettek) feldolgozásra. Így „felgöngyölíthető”, jobban megközelíthető egy-egy téma: a háttérismeretekkel, a mű egészének magyar fordításban való megismerésével, elolvasásával.

Ily módon a tanulót a teljes mű felé irányíthatjuk. Ezt azonban ne kötelező feladatok kiadásával tegyük!

9. Tanítsuk meg, illetve a magyarázat során a jobb megértés érdekében használjuk fel az elemzéshez szükséges irodalomelméleti terminológiát. Az ilyen jellegű ismereteket a műtől elkülönítve ne kérdezzük vissza. A befogadói, a nyelvi és a gondolati szinten megjelenő tudás, illetve annak megteremtése-megkövetelése a fontos. Tehát előnyben részesítjük az olvasást, a szóbeli és az írásbeli kifejezést, az előadást: a művek (részleteik) reprodukálását, az önművelés során szerzett ismereteket.

10. A tanulói munkákban követeljük meg az adott tevékenység végzésének normáit, így a helyesejtést az olvasásban és a beszédben, a helyesírást, a szép és rendezett írást, a kommunikációs normákat (tekintetváltás, mimika stb.), a műfaji követelmények betartását. Munka közben bátorítsuk a tanulót a megnyilatkozásra, a francia nyelvi hibákat tapintatosan, illetve arra külön időt szánva javítsuk ki.

11. Keressük meg – és használjuk fel – a tanulók anyanyelvi-irodalmi tanulmányaival, tudásával fejleszthető integrációs pontokat. (Ehhez – és ezért is! – adunk közre viszonylag sok ismereteket az anyanyelvi tananyagból.) De ideértjük a történelmi, kulturális stb. ismeretterületeket is.

12. Aktualizáljunk! Egy téma tárgyalásakor gyakran előfordul – a tömegtájékoztatásban, tanulói vagy tanári felfedezés nyomán – a témához kapcsolódó ismeret. Ezeket használjuk fel! Például a Cyrano-téma elemzésénél említsük meg az éppen vetített filmet, a hozzá kapcsolódó hírekkel: színészek, díjak stb.

13. Az anyanyelvi és a francia nyelv használatát jeleztük az irodalomtanítás értelmezésénél és a feldolgozás egyes lépéseinél is. A művek nyelvi megközelítésekor a munka – mint eszköz és eleinte főként cél – nyelve a francia. (Jól megteremthető más tevékenységek – beszéd, írás stb. – szintézise.) A gondolati-tartalmi feltárás, a műelemzés első sorban magyarul történik, ugyanígy a háttérismeretek feldolgozása: a műről való, a mű kapcsán történő beszélgetés. Az a fontos, hogy a tanulók értsék, amivel foglalkoznak! Mindig a fejlesztendő képesség mint cél határozza meg a tevékenység hangsúlyos elemeit: ha a francia nyelvű szövegalkotást (leírást, elbeszélést, recenziót, rezümét stb.) kívánjuk fejleszteni, akkor a francia nyelvet kell választani. Ha a mű, a szerző, a kor és az eszmei áramlatok összefüggése a fontos, akkor a magyar nyelv a szó, illetve a betű.

14. Ebben az életkorban a tanulók francia nyelvi – s más műveltségi területeken szerzett – tudásszintje eltérő. Gyakran alkalmazzunk differenciált tanulási formákat. A gyorsan haladó tanulókat „terheljük” meg. Például ők a „mélyebb” témákat, feladatokat végezhetik franciául, a lassabban haladóknak – nem elhagyva őket – keressünk számukra megoldható feladatokat, éppen magyarul. Őket más tevékenységi blokkokban (beszéd, írás) „tréningeztetve” erősítsük meg.

15. A munkafüzet feladatainak végzése egyéni munkában történik, tanár-diák interakcióban. Egy bizonyos mennyiség elvégzése után, vagy probléma esetén következik a frontális elemzés.

16. A tanár – előadói szerephelyzetben, a feldolgozás valamelyik szakaszában – mutassa be a munkafüzetben található valamennyi művet. Pozitív példa, ha mondjuk több verset emlékezetből el tud mondani. Csak ebben az esetben követelhetjük meg tanulóktól a szövegek reprodukálását!

17. A tanár – lehetőség szerint – használjon fel eredeti francia nyelvi hang- és videokazettát.

18. Végezzünk tudás-próbát a különböző nyelvi tevékenységek használatával kapcsolatban, például: szómérést, elemzést stb. Az irodalomtanítás blokkban azonban a „számonkérés”, a „felelet” módját keressük és fogadjuk el: a munkafüzet gyakorlatainak megoldásában, a témáról való beszélgetésben, a tanulói előadásban, a dramatikus játékban.

19. A tanulói előadásokat – „kicsiszolva” – vigyük ki az osztályteremből. Teremtsünk hagyományt az iskolában a francia irodalom jelenlétének!